

Latvijas Republikas Senāta

senatora Intara Bistera

ATSEVIŠKĀS DOMAS

lietā Nr. C77943822, Nr. SKC-13/2026

Rīgā 2026. gada 9. februārī

sakarā ar Senāta Civillietu departamenta 2026. gada 27. janvāra lēmumu (turpmāk – Senāta lēmums), rakstveida procesā izskatot /Nosaukums C/ blakus sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 12. decembra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība civillietā /Nosaukums C/ prasībā pret šīs sabiedrības bijušo valdes locekli /Persona G/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

[1] Diemžēl nevaru piekrist Senāta lēmumā ietvertajai argumentācijai, ar kuru iztulkota Komerclikuma 172. panta sestā daļa, secinot, ka minētajā normā sabiedrības prasības celšanai pret bijušo valdes locekli ir noteikts trīs mēnešu termiņš ar prekluzīvu (tiesību izbeidzošu) raksturu.

Argumentācijas nepareizība izpaužas kļūdainā pieņēmumā, ka Komerclikuma 172. panta sestā daļa regulē tiesisko attiecību starp sabiedrību un bijušo valdes locekli, lai gan šī norma regulē sabiedrības iekšējo pārvaldes procesu, citiem vārdiem, minētajā normā paredzētais trīs mēnešu termiņš ir organizatoriska rakstura termiņš, kas pret trešajām personām, tostarp pret bijušo valdes locekli, nenodibina, nepārgroza un neizbeidz nekādas tiesiskās attiecības.

[2] Lietas apstākļi ir tādi, ka /Nosaukums F/ (pēc 2023. gada 12. maija – /Nosaukums C/) 2018. gada 10. septembra ārkārtas akcionāru sapulcē pieņemts lēmums celt prasību pret atbildētāju /Persona G/kā šīs sabiedrības bijušo valdes locekli par sabiedrībai nodarīto zaudējumu 17 600,00 EUR atlīdzības piedziņu, ko veido: 1) sabiedrības avansa maksājumi, par kuriem nav sniegti norēķini; 2) sabiedrības izsniegtais aizdevums; 3) izdevumi par preču zīmes / logo reģistrēšanu uz atbildētājas vārda; 4) samaksātie nodokļi par kavētajiem avansu norēķiniem; 5) maksājumi par mājaslapas izstrādi, ko izmanto /Nosaukums E/.

[2.1] /Nosaukums C/ 2022. gada 2. septembrī cēlusi tiesā prasību pret bijušo valdes locekli par zaudējumu atlīdzības 43 264,10 EUR piedziņu, kuru veido šādas pozīcijas:

1) neatgrieztie avansi un aizdevumi atbildētājam kā bijušajai valdes loceklei, kā arī uz tiem attiecinātie nodokļi (15 405,92 EUR);

2) Valsts ieņēmumu dienesta 2019. gada 20. maija audita lēmumā papildus aprēķinātie nodokļi (16 598,54 EUR);

3) piesavinātās preču zīmes „LAWGISTICS” izstrādes un reģistrācijas izmaksas, mājaslapas izstrādes izmaksas, vizītkaršu un veidlapu izstrāde un izgatavošana (4 560,64 EUR);

4) likumiskie nokavējuma procenti par laiku no 2019. gada 27. augusta līdz 2022. gada 31. augustam par iepriekšminētajiem atlīdzināmajiem zaudējumiem (6 699,00 EUR).

[2.2] Prasības summa 2023. gada 23. augustā palielināta par summu 3 580,29 EUR, kas sastāv no papildus aprēķinātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa 1 260,00 EUR, kas sabiedrībai bija jāmaksā, jo bijušās valdes locekles neatgrieztie aizdevumi tikuši pielīdzināti viņas ienākumiem, un likumiskajiem procentiem 2320,29 EUR par laiku no 2022. gada 1. septembra līdz 2023. gada 17. septembrim.

[3] Ar Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 12. decembra lēmumtiesvedība lietā izbeigta saskaņā ar Civilprocesa likuma 223. panta 2.punktu, secinot, ka prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības, jo /Nosaukums C/ nokavējusi Komerclikuma 172. panta sestajā daļā noteikto prekluzīvo trīs mēnešu termiņu prasības celšanai.

Senatoru vairākums šādu pieeju minētajā tiesību normā paredzētā termiņa iztulkojumā atbalstīja, kam, manuprāt, nebija tiesiska pamata.

[4] Valdes locekļa atbildības par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem priekšnoteikumi noteikti Komerclikuma 169. pantā, tostarp šī panta piektajā daļā paredzēts, ka prasījumi pret valdes un padomes locekli noilgst piecu gadu laikā no zaudējumu nodarīšanas dienas.

Ar 2017. gada 15. jūnija grozījumiem Komerclikumā, papildinot šī likuma 169. pantu ar jaunu piekto daļu par piecu gadu noilguma termiņu, likumdevējs, atsakoties no vispārējā 10 gadu noilguma termiņa, ir pietiekamā mērā nodrošinājis sabiedrībā pastāvošo dažādo interešu līdzsvarošanu, raugoties no aizsargājamo sabiedrības interešu samērojamības viedokļa.

Komerclikuma 172. panta regulējuma mērķi uzskatāmi atklāj tā nosaukums „Sabiedrības prasību celšana”, kas norāda uz tiesisko attiecību, kurai šis regulējums piemērojams.

No senatoru vairākuma bija pamatoti sagaidīt pārliecinošu argumentāciju Senāta lēmumā par to, kāda tad tiesiskā attiecība pēc dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanas rodas starp sabiedrību un valdes locekli, taču Senāta lēmumā šāds pamatojums nav atrodams.

Pieņemot dalībnieku sapulces lēmumu pa sabiedrības prasības celšanu pret (bijušo) valdes locekli, tiesiskā attiecība izveidojas starp sabiedrību kā kreditori un institūciju vai personu, kurai uzdots veikt pienākumu (celt prasību), turklāt tā ir sabiedrības iekšēja tiesiskā attiecība, kas uz ārpusi nekādu iespaidu neizraisa. Šādā situācijā neveidojas nekāda trīspusēja tiesiskā attiecība. Ja sabiedrībai nav pienākuma paziņot (bijušajam) valdes loceklim par dalībnieku sapulces pieņemto lēmumu, tad vispār nav neviena priekšnoteikuma tam, lai veidotos kādas savstarpējas tiesības vai pienākumi.

Ja termiņš ir notecējis, bet attiecīgā institūcija vai persona nav izpildījusi tai uzlikto pienākumu celt sabiedrības prasību, šim apstāklim nav nekāda iespada uz (bijušā) valdes locekļa atbildību, jo prasības pamatu veido nevis pieņemtais dalībnieku sapulces lēmums, bet gan valdes locekļa prettiesiska rīcība, nodarot zaudējumus sabiedrībai. Tas, vai sabiedrības prasības celšanas termiņa nokavējumam ir bijis attaisnojošs iemesls un vai par to iestājas kāda atbildība, ir sabiedrības iekšējās pārvaldes jautājums, un minētā termiņa nokavējums uz ārpusi pret trešajām personām, tostarp pret bijušo valdes locekli, nenodibina, nepārgroza un neizbeidz nekādu savstarpēju tiesisko attiecību.

Arī sistēmiski iztulkojot Komerclikuma 172. pantu kopsakarā ar šī likuma 173. pantu, kas regulē valdes locekļa atbrīvošanu no atbildības, secinājums ir šāds: ja dalībnieku sapulces lēmums par valdes locekļa atbrīvošanu no atbildības par sabiedrībai nodarītiem zaudējumiem neatņem sabiedrībai prasības tiesību pret valdes locekli, tad vēl jo vairāk, esot dalībnieku lēmumam celt prasību, trīs mēnešu termiņa notecējums nevar tikt iztulkots kā šķērslis sabiedrības prasības celšanai Komerclikuma 169. panta piektās daļas noilguma termiņā. Citiem vārdiem, Komerclikuma 172. panta sestajā daļā paredzētais trīs mēnešu termiņš nepārgroza Komerclikuma 169. panta piektajā daļā paredzēto noilguma termiņu.

Manuprāt, šim argumentam bija jābūt pietiekamam, lai atzītu, ka Komerclikuma 172. panta sestajā daļā paredzētajam termiņam nav prekluzīva rakstura.

[5] Prekluzīvs termiņš noteic subjektīvās tiesības izlietošanas laikposmu, un pēc tā notecēšanas attiecīgā tiesība izbeidzas (sk. *Loebers A. Par preklusīviem termiņiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr. 1, 36.–37. lpp.*).

Turklāt prekluzīvs termiņš atšķirībā no noilguma termiņa attiecas ne tikai uz prasītāju, bet atbilstoši likumam arī uz ikvienu citu personu, tostarp uz tiesu (sk. von Lutzau H. *Die Lehre von der Klagenverjährung nach Liv-, Est- und Kurländischem Privatrecht. Zweiter Band. Leipzig: Verlegt bei Richard Wöpke, 1906, S. 405–406*). Savukārt noilgums tiesu saista tikai tad, ja lietā atbildētājs cēlis noilguma ierunu vai arī pats prasītājs piesaucis noilgumu (sk. Loebers A. *Par preklusīviem termiņiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr. 1, 34. lpp.*).

Senāts savā judikatūrā jau atzinis, ka tieši sabiedrībai, nevis atsevišķam dalībniekam vai dalībnieku mazākumam, ir tiesība celt prasību tiesā. Iepriekšminēto apstiprina gan Komerclikuma 172. panta nosaukums „Sabiedrības prasības celšana”, gan arī Komerclikuma 172. panta pirmās daļas noteikumi par sabiedrības tiesību celt tiesā prasību, pamatojoties uz attiecīgu dalībnieku sapulces lēmumu, kurš pieņemts ar klātesošo vienkāršu balsu vairākumu (sk. Senāta 2011. gada 11. maija sprieduma lietā Nr. SKC-192/2011, C24081705, 7. un 8. punktu, 2012. gada 20. decembra lēmuma lietā Nr. [SPC-55/2012](#), C20375410, 6.1. punktu, 2013. gada 18. jūnija rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKC-472/2013, C28332808).

Tātad, ja argumenta pēc pieņemtu, ka attiecībā uz dalībnieku sapulces lēmumu prasības celšanas trīs mēnešu termiņam ir prekluzīvs raksturs, no formālās loģikas viedokļa nāktos atzīt, ka šī prekluzivitāte attiecas arī uz dalībnieku mazākuma tiesībām pieprasīt prasības celšanu.

Senatoru vairākums Senāta lēmuma 10.8. punktā norādījis, ka Komerclikuma 172. panta sestās daļas termiņa nokavējums neizslēdz tiesību vērsties pret atbildīgo valdes locekli, pamatojoties uz dalībnieku mazākuma pieprasījuma tiesībām par to pašu priekšmetu un pamatu, kāds bija norādīts dalībnieku sapulces lēmumā. Taču šis apsvērums nonāk izslēdzošā pretrunā ar secinājumu par termiņa prekluzīvo dabu sabiedrības prasībai. Ja šim termiņam būtu prekluzīva daba, tad nebūtu iespējama sabiedrības prasība arī pēc dalībnieku mazākuma pieprasījuma.

Arī senatoru vairākuma arguments Senāta lēmuma 10.8. punktā, ka Komerclikuma 172. panta sestajā daļā noteiktais termiņš nevis izbeidz sabiedrības prasību vispār, bet gan neatgriezeniski izbeidz tiesību celt sabiedrības prasību attiecīgajam subjektam, pamatojoties uz konkrētu dalībnieku sapulces lēmumu par tajā norādīto priekšmetu un pamatu, izslēdz iespēju runāt par termiņa prekluzivitāti sabiedrības prasībai, jo, pieņemot jaunu dalībnieku sapulces lēmumu, „konkrētā” lēmuma sekas beidz pastāvēt.

Senāta judikatūrā ir arī iepriekš netieši atzīts, ka Komerclikuma 172. panta sestajā daļā paredzētais termiņš nav prekluzīvs, proti, maksātnespējas administrators, kurš maksātnespējas procesā apveltīts ar dalībnieku sapulces tiesībām, var celt un uzturēt tiesā prasību pret sabiedrības valdes locekli, un minētā termiņa neievērošana nav šķērslis prasības celšanai (sk. Senāta 2020. gada 24. februāra rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKC-517/2020, *ECLI:LV:AT:2020:0224.C68424117.10.L*). Pretējā gadījumā prekluzija arī sabiedrības maksātnespējas procesā būtu šķērslis prasības celšanai.

[6] Nekas no publiski pieejamām ziņām par Komerclikuma izstrādi neliecina par prekluzīva termiņa noteikšanu sabiedrības prasības celšanai. Komerclikuma noteikumi par kapitālsabiedrībām daļēji ir balstīti uz 1993. gada 18. maija likuma „Par akciju sabiedrībām” regulējumu (sal. Strupiņš A. *Par Komerclikuma projektu, nododot to Ministru kabineta akceptēšanai. Latvijas Vēstnesis, 20.05.1999., Nr. 163/166, pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/24541>*). 1993. gada 18. maija likuma „Par akciju sabiedrībām” 105. pantā, kas regulēja sabiedrības prasību celšanu, nebija paredzēts termiņš sabiedrības prasības celšanai, kas būtu skaitāms no akcionāru pilnsapulces lēmuma pieņemšanas dienas.

[6.1] Termiņš sabiedrības prasības celšanai, kas skaitāms no dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanas dienas, visdrīzāk varētu būt ticis ieviests Vācijas tiesību ietekmē, jo tā bija vienīgā no tām ārvalstīm, kuru tiesiskais regulējums izmantots Komerclikuma projekta izstrādāšanās un kurās bija paredzēts šāds termiņš sabiedrības prasības celšanai, kas skaitāms no akcionāru pilnsapulces lēmuma pieņemšanas dienas.

Tā, piemēram, Tieslietu ministrijas organizētajā 1998. gada 27. janvāra preses konferencē saistībā ar Komerclikuma projekta izstrādāšanas gaitu tostarp tika norādīts: „Tieslietu ministrijā izveidota šī projekta vadības grupa, kurā ir pārstāvji ne tikai no Tieslietu ministrijas, bet arī no Ekonomikas ministrijas, Privatizācijas aģentūras. Kopīgi tiek apspriesti iesūtītie priekšlikumi. Projektā ievēroti gan Eiropas Savienības, gan Vācijas, Igaunijas un

Lielbritānijas ekspertu ieteikumi, šo valstu pieredze” (sk. *Belousova R. Par topošo Komerclikumu. Latvijas Vēstnesis*, 29.01.1998., Nr. 25., pieejams: <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#issue:360125|article:DIVL326>).

[6.2] Proti, – līdzīgi kā šobrīd noteikts Komerclikuma 172. panta pirmajā daļā – arī Vācijas 1965. gada 6. septembra Akciju sabiedrību likuma (*Aktiengesetz, saīsināti – AktG*) 147. paragrāfā (*redakcijā, kas bija spēkā līdz 2005. gada 31. oktobrim*) bija paredzēts, ka sabiedrības prasība uz akcionāru pilnsapulces lēmuma pamata vai pēc akcionāru mazākuma pieprasījuma ceļama sešu mēnešu laikā no akcionāru pilnsapulces dienas vai akcionāru mazākuma pieprasījuma izdarīšanas dienas (sk. *Vācijas Akciju sabiedrību likums (Aktengesetz), 147. paragrāfs (redakcijā līdz 2005. gada 31. oktobrim)*), pieejams: <https://lexetius.com/AktG/147,3>).

[6.3] Vācijas tiesību doktrīnā norādīts, ka sabiedrības prasības mērķis ir praktiski īstenot zaudējumu atlīdzības piedziņas prasību sabiedrības interesēs. Bez īpašas normas par sabiedrības prasības celšanu tas daudzos gadījumos būtu apšaubāmi, jo sabiedrību pārstāv valde vai padome un līdz ar to ir risks, ka pārvaldības struktūras var pieļaut, ka viņu intereses gūst virsroku pār sabiedrības interesēm. Parasti nevar sagaidīt, ka persona, kura pati ir atbildīga par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem vai kura ir saistīta ar tādu citu personu, kuras pienākums ir atlīdzināt sabiedrībai nodarītos zaudējumus, cels tiesā prasību par sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzības piedziņu. Tāpēc Vācijas Akciju sabiedrību likuma 147. paragrāfa pirmā daļa uzliek sabiedrībai pienākumu celt tiesā prasību par sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzības piedziņu, ja akcionāru pilnsapulce par to nolēmusi ar vienkāršu balsu vairākumu (sk. *Koch J. Aktiengesetz.Beck'sche Kurzkommentare. 19. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2025, AktG § 147,Rn. 1*). Turklāt Vācijas tiesību doktrīnā norādīts, ka atbildīgajam orgānam ir pienākums celt tiesā sabiedrības prasību sešu mēnešu laikā no akcionāru pilnsapulces dienas. Šā termiņa nokavējums rada par prasības celšanu atbildīgo orgāna locekļu pienākumu atlīdzināt sabiedrībai zaudējumus, piemēram, sakarā ar negūtiem procentiem. Tajā pašā laikā minētā termiņa nokavējums neietekmē prasības celšanas pieļaujamību (sk. *Koch J. Aktiengesetz.Beck'sche Kurzkommentare. 19. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2025, AktG § 147,Rn. 14*).

[7] Senatoru vairākums kļūdaini piemēroja arī Civilprocesa likuma 223. panta 2. punktu (prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības) attiecībā uz prasības daļu par zaudējumiem, kurus neaptver sabiedrības 2018. gada 10. septembra ārkārtas akcionāru sapulcē pieņemtais lēmums.

Sabiedrības 2018. gada 10. septembra ārkārtas akcionāru sapulcē tika pieņemts lēmums celt prasību par zaudējumu atlīdzības 17 600,00 EUR piedziņu, bet prasība tika celta par zaudējumu atlīdzības 46 844,39 EUR piedziņu.

Ja senatoru vairākums secināja, ka attiecībā uz daļu no prasības pieteikumā norādītām pozīcijām par zaudējumu atlīdzināšanu prasītājam nav balsots sabiedrības 2018. gada 10. septembra ārkārtas akcionāru sapulcē, tas nevarēja būt pamats secinājumam, ka sabiedrībai nav prasības tiesības, bet gan prasību cēlusi sabiedrība bez atbilstošas akcionāru sapulces leģitimācijas, kas pēc būtības visvairāk atbilst Civilprocesa likuma 219. panta pirmās daļas 3. punktam (prasības pieteikumu iesniegusi persona, kura nav tam likumā noteiktā kārtībā pilnvarota), kas bija pamats prasības šajā daļā atstāšanai bez izskatīšanas.

Ja Komerclikuma 169. panta piektajā daļā paredzētajā termiņā pieņemtu sabiedrības dalībnieku lēmumu celt prasību šajā daļā un celtu prasību tiesā, apgabaltiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu daļā, par ko nav dalībnieku lēmuma, būtu šķērslis aizskartās tiesības aizsardzībai, jo tiesai saskaņā ar Civilprocesa likuma 223. panta 3. punktu būtu pienākums tiesvedību lietā izbeigt tā iemesla dēļ, ka ir stājies spēkā lēmums par tiesvedības izbeigšanu starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata.

[8] Ņemot vērā to, ka Komerclikuma 172. panta sestajā daļā paredzētajam trīs mēnešu termiņam nav prekluzīvas dabas, saskaņā ar Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2. punktu pārbaudāmais Vidzemes apgabaltiesas lēmums bija atceļams un jautājums nododams jaunai izskatīšanai Vidzemes apgabaltiesā.